UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

VNS 5/2018 vp

Asiantuntijalausunto

FT, yliopistotutkija Juhana Venäläinen

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 29.11.2018

UEF // University of Eastern Finland

Yleistä

- Selonteossa on ansiokkaasti tunnistettu olennaisia kehityskulkuja ja jännitteitä työn murroksen ambivalentista ilmiökentästä.

- Erityisesti luvussa 2 esitetty työn muutoksen viisiosainen jäsennys (*rakenteet, sisällöt, osaaminen, toimeentulo, merkitykset*) sekä näihin teemoihin liitetyt päätöksentekotarpeet auttavat hahmottamaan työn murroksen kokonaiskuvaa ja jäsentämään tarvittavia politiikkatoimia.

- Myös viidestä teemasta muodostettu *visio työn tulevaisuudesta* (s. 19) on käyttökelpoinen työpolitiikan tiekartta, joskin tulevaisuusorientaation huomioiden kunnianhimon taso voisi olla korkeampikin työn ja toimeentulon *perusrakenteiden* ja *perustavien käsitteiden* uudelleenarvioinnin suhteen.

Haasteita

***"Tulevaisuuteen katsovat toimenpidesuositukset eivät ole selkeitä ja kirkkaita."* (s. 17)**

- Selonteon haasteena on sen esittämien toimenpiteiden monitasoisuus ja -tahoisuus sekä niistä muodostuvan kokonaisuuden hajanaisuus, minkä vuoksi selonteon ydinviesti uhkaa hämärtyä.

- Uusien toimenpide-ehdotusten ohella olisi tarpeellista arvioida kriittisesti jo vallitsevia politiikkalinjauksia sekä valmistelussa olevia säädöshankkeita selonteossa esitettyjen näkökulmien valossa erityisesti sosiaaliturva- ja koulutussektoreilla.

- Selonteon loppuun nostettu kestävän kehityksen teema jää alikehitellyksi eikä heijastu riittävässä määrin toimenpide-ehdotuksiin.

Palkkatyön ja yrittäjyyden dikotomian purkaminen

- Alusta-/keikka-/jakamistaloutta ei tulisi tulkita yhtäkkisenä, erillisenä ilmiönä, vaan ”oireena” ja ilmauksena laajemmasta työn murroksesta.
  - Alustatalouden kaltaiset uuskäsitteet tematisoivat *palkansaaja/yrittäjä-kahtiajakoon liittyviä yleisempiä ongelmia*, joista on aiemmin keskusteltu mm. ”itsensätyöllistäjien” yhteydessä.
- Työelämän ja sosiaaliturvan sääntelyn kannalta keskeisiä muutostarpeita ovat:
  - *työnteon muotojen moninaisuuden tunnistaminen ja tunnustaminen*
  - *byrokratialoukkujen purkaminen ja toimeentulon jatkuvuudesta huolehtiminen*
  - *työnteon muodosta riippumattoman turvaverkon laajentaminen*
- Palkkatyö/yrittäjyys-dikotomian lisäksi sosiaaliturvaan historiallisesti rakentunutta *työllinen/työtön-kahtiajakoa* tulee vähittäin purkaa, jotta tavoite mielekkäästä, merkityksellisestä ja tarkoituksenmukaisesta työstä voisi toteutua.

Opiskelun omaehtoisuus

- Ehdotus koulutustarpeen ennakointipyrkimyksien vähentämisestä ja tutkintojen generalismiluonteisuuden lisäämisestä (TP-E 7) on looginen ja vastuullinen tapa suhtautua työn muutoksen ennakoimattomuuteen.
  - Myös ansiosidonnaisella työttömyysturvalla opiskelussa (TP-E 11) tulisi luottaa yksilön omaan kykyyn ja haluun tehdä rationaalisina koulutusvalintoja.
- *Laaja-alaisen osaamisen* keskeisyys sekä selonteossa korostettu *elinikäisen/jatkuvan oppimisen malli* (TP-E:t 4, 8, 9, 10) ovat osin jännitteisessä suhteessa vallitseviin koulutuspoliittisiin ohjausmekanismeihin, joita leimaa
  - *tutkintokeskeisyys:* tutkintotuotanto keskeisenä rahoitusohjauksen indikaattorina
  - *elämänvaihekeskeisyys:* käsitys ”opiskelusta” ja ”työelämästä” erillisinä elämänvaiheina, ja tästä johdettu pyrkimys tutkintojen suorittamisajan ja laajuuden minimoimiseen
  - *välittömän työelämärelevanssin* vaatimuksen ylikorostuminen

Työn ekologinen kritiikki

- Pyrkimys tarkastella työpoliittista sääntelyä kestävän kehityksen näkökulmasta on hyvä, mutta vaatii täsmentämistä ja jatkokehittämistä.
  - Työn kestävyyden ekologinen ulottuvuus tulisi *operationalisoida* tarkastelemalla esimerkiksi työn hiilijalanjälkeä, työelämän sääntelyvaihtoehtojen ympäristövaikutuksia sekä mahdollisuuksia työllisyyden ja luonnonvarojen kulutuksen väliseen irtikytkentään.
  - Eriarvoistumisen tai työelämän polarisoitumisen kaltaisten uhkien käsittely ”kestävän kehityksen” käsitteen kautta ei selonteossa tuo lisäarvoa tarkasteluun, minkä vuoksi *työn kestävyyden* käsite kannattaisi *joko* selkeämmin kohdentaa vain ekologiseen kestävyyteen *tai* avata huomattavasti nyt tehtyä perusteellisemmin myös kestävyyden sosiaalisiin ja kulttuurisiin ulottuvuuksiin.
  - Työelämän uudistaminen ekologisen kestävyyden näkökulmasta on radikaali ja tarpeellinen vaatimus, jonka pitäisi toimia *läpäisevänä periaatteena* ja *lähtökohtana* (ts. ei pelkästään yhtenä mahdollisena kontekstina) selonteon sisältämien toimintalinjausten ja toimenpide-ehdotusten jatkoarvioinnissa ja implementoimisessa.

Kiitos!

Juhana Venäläinen
juhana.venalainen@uef.fi

uef.fi